

Męski strój biłgorajski

Strój biłgorajski, zwany także biłgorajsko-tarnogrodzkim, noszony był przez mieszkańców wsi na terenie Równiny Biłgorajskiej, położonej po obu stronach rzeki Tanew, w jej górnym biegu. Uważany jest za najbardziej archaiczny strój ludowy w Polsce. Wyróżnia się prostym krojem, tradycyjnymi tkaninami, wykonywanymi na ręcznym krośnie oraz zastosowaniem w hafcie podstawowych ściągów liczonych. Ubranie tego typu noszono do drugiej połowy XX wieku. Na męski ubiór wykorzystywano tkaniny wełniane i lniane, a dominowały w nim dwa kolory - biel i brąz. Zdobienia były koloru czerwonego, czarnego i niebieskiego, czasem granatowego, sporadycznie zielonego.

Strój męski był dość skromny. Prezentowany w Muzeum Lubelskim obejmuje: płócienną koszulę, spodnie wełniane, lnianą sukmanę, czapkę zwaną *gamerką*. Ubiór uzupełniają: pas skórzany, *chodaki* ze skóry wołowej oraz skórzana torba.

Czapka, zwana *gamerką* lub czapką „na cztery powiaty” albo też „na strony świata”, jest uszyta z prostokątnego, brązowego sukna. Materiał był składany, nacinany, a następnie zszywany. Czapka ma kwadratowe denko i wysoki na 8 cm otok. W górnej części, na brzegach i szwach, obszyta jest taśmą w kolorze liliowym, a na każdym rogu przyszyte są niebieskie pomponiki zwane *chwościkami*.

Męska koszula lniana ma krój przyramkowy. Oznacza to, że wszystkie jej elementy – rękawy, przód i tył – były prostokątnymi kawałkami materiału, które na ramionach były wszyte w przyrąbek czyli prostokąt o wymiarach ok. 10 x 20 cm. Koszula ma prosty wykładany kołnierzyk i rozcięcie z przodu, związane pod szyją czerwoną, atlasową wstążką. Kołnierzyk jest ozdobiony rzędem stebnowki, czyli ścięciem tworzącym jednolitą linię po obydwu stronach tkaniny. Stebnówka wykonana jest lnianą nitką naturalnej barwy. Koszula sięga do bioder i była wypuszczana na spodnie. Przepasywano ją skórzanym pasem o szerokości 11 cm, zapinanym na cztery metalowe sprzączki. Z prawej strony ma on kieszonkę na pieniądze (tzw. *kalitkę*). Kieszonka przykryta jest półkolistą klapką, ozdobnie zasnurowaną od góry rzemykiem. Pas dodatkowo ozdobiony jest wytłaczanym ornamentem geometrycznym w postaci sześciolistnych rozet, pionowych linii prostych i zygzakowatych. Na całej długości, wzdłuż górnej krawędzi, na szlufkach i klapce kieszeni umieszczone są ozdobne, niewielkie mosiężne kółka – pojedyncze lub zgrupowane po trzy.

Spodnie uszyte są z grubego, słabo bielonego płótna lnianego. Ponieważ tkanina bywała ostra i sztywna, a tym samym drażniła ciało, nazywano je *wściekłymi portkami*. Każdą nogawkę krojono z jednego płata samodziału, a z przodu, w pasie poszerzano trójkątnym

klinem. Portki na prawym boku mają niewielki rozporek, a w górnej krawędzi sznurek do regulowania obwodu pasa.

Nakryciem wierzchnim jest sukmana uszyta z bardzo gęstego sukna w kolorze ciemnobrązowym. Sukmana ma krój podłużnego poncho, a więc przód i tył zostały wykonane z dwu kawałków materiałów połączonych na ramionach. Doszyte rękawy są wykończone mankietami obszytymi niebieskim sukniem. Sukmana ma przy szyi niewielką stójkę, na wysokości pasa dwie kieszenie, a zapinana jest od góry do linii pasa na kilkanaście dużych haftek. Z przodu przy zapięciach, na krawędziach stójki i mankietów oraz kieszeniach ozdobiona jest niebieskim wełnianym sznurkiem. Tworzy on wzory pasowe w postaci linii prostych i zygzakowatych.

Na nogi, na lniane onuce, założone są chodaki wykonane własnoręcznie z prostokątnego kawałka skóry. Uzupełnieniem stroju męskiego jest założona przez prawe ramię torba zwana *kalitą*. Torba ma klapę, została wykonana ze skóry wołowej i ma kształt prawie kwadratu o wymiarach 27 x 22 cm, zaokrąglonego w dolnej części. Podobnie jak pas, zdobią ją wyciskane ornamenty w postaci linii poziomych i skośnych, poziomych rzędów kropek oraz motywów roślinnych ułożonych również z kropek.

